

A tanácskozáson általános elismerést váltott ki SALLAI Istvánnak az európai könyvtárügyi törvényekről elhangzott, minden részletre kiterjedő gondossággal összeállított referátuma, amely egyuttal bepillantást engedett az új magyar könyvtárügyi törvénnyel kapcsolatos előmunkálatokba is.

A szimpoziум - jellegének megfelelően - nem azzal a szándékkal ülésezett, hogy a közös bajokra általános gyógyírt találjon, a tapasztalatok széles körű cseréje azonban módot adott arra, hogy a résztvevők kimerítő tájékoztatást kapjanak szinte az egész Európa könyvtárügyi rendszereinek strukturájáról. Az anyagok feldolgozása terjedelmes tanulmányt igényelne, ehelyütt a tapasztalatok tükrében csupán azt a megállapítást kockáztatjuk meg, hogy eredményeink és gondjaink tudatában sincs szégyenkezni valónk: a magyar könyvtárügy szemléletileg és fejlesztési szándékai tekintetében is korszerű. Ugyanakkor az igazság kedvéért azt is be kell vallanunk, hogy nem kis irigységgel kellett tudomásul vennünk: több kis (nálunk is kisebb) ország képviselői már megvalósult integrált, számítógépes központi könyvtárügyi szolgáltatási rendszerről adhattak számot.

A rendező szervek mindent elkövettek a tanácskozás sikere érdekében, s az meg is felelt céljának: nemcsak hivatalos programjaival, hanem a vendéglátók gondoskodásának köszönhető baráti találkozókkal is eredményesen járult hozzá a Nemzetközi Könyvév alkalmából kitűzött célok megvalósulásához.

Z. P.

Nemzetközi rendszer az időszaki kiadványok automatizált nyilvántartására

(Az NTMIK konferenciája, Moszkva, 1972. nov. 14—16.)

1969. febr. 27-én Moszkvában egyezményt írt alá nyolc szocialista ország a Nemzetközi Tudományos és Műszaki Tájékoztatási (Információs) Központ (NTMIK) alapításáról. A Központ székhelye Moszkva. Tevékenységének irányító szerve a Meghatalmazott Képviselők Bizottsága.

Feladatait hat pontban határozták meg, amelyek lényegében a következőket foglalják magukban:

- javaslatok kidolgozása egy Nemzetközi Tudományos és Műszaki Információs Rendszer (NTMIR) létrehozására (e rendszernek természetesen a szerződő felek nemzeti tájékoztatási szerveivel való együttműködésen kell alapulnia);
- a rendszernek az új (számítógépes) technika széles körű alkalmazásán alapuló működtetése.

Az időközben kidolgozott NTMIR alapvető koncepcióját (célját, feladatait, felépítését - alrendszerait -, fejlesztésének módozatait) a Meghatalmazott Képviselők Bizottsága 1972. júniusában, a 6. ülésen fogadta el.

Az NTMIR jövőbeli operatív működésének biztosítania kell a részt vevő országok információszükségletének kielégítését és az információcsere tökéletesítését annak érdekében, hogy a nyert információk vagy adatok birtokában a tudományos-műszaki-népgazdasági problémák hatékonyan legyenek megoldhatók.

Végezetül: az NTMIR működése az egyes nemzeti tájékoztatási szervek önkéntes részvételén, a nemzeti információs rendszerek kooperációján, valamint a munkaszabályok és -módszerek egyeztetésén alapul, figyelemmel a nemzeti rendszerek közötti, valamint az e rendszerek és egyéb nemzetközi információs rendszerek közötti kompatibilitás szempontjaira.

Fentieket előre kellett bocsátanunk, mielőtt cikkünk tulajdonképpeni tárgyára, az időszakos kiadványok regisztrációs szolgálatának, az NTMIR egyik alrendszerének ismertetésére rátérnénk.

A MOSZKVAI KONFERENCIA PROGRAMJA

A Meghatalmazott Képviselők Bizottsága az NTMIR elfogadásával egyidejűleg határozatot hozott az időszaki kiadványok automatizált nyilvántartási rendszerének kialakításáról. Ugyanekkor kijelölték a tagállamok adatszolgáltató intézményeit is; Magyarországon ez az Országos Széchényi Könyvtár.

A kidolgozott rendszer ismertetése és a felmerült problémák tisztázása céljából az NTMIR 1972. nov. 13-16. között nemzetközi konferenciát hívott össze Moszkvában.

A konferencia három legfontosabb feladatát a következőkben összegezhetjük:

1. Az időszaki kiadványok nyilvántartására kidolgozott rendszer megvitatása
2. A kísérleti munkák elemzése
3. A rendszer működési feltételeinek ismertetése, az éves és távlati tervek megvitatása, határidők leszögezése.

A tanácskozáson részt vettek a Bolgár Népköztársaság, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság, a Lengyel Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság és a Magyar Népköztársaság küldöttei, valamint szovjet részről az Állami Lenin Könyvtár és az Állami Tudományos Műszaki Nyilvános Könyvtár kiküldöttei, ill. megfigyelői.

A magyar küldöttséget dr. Sebestyén Géza főigazgatóhelyettes, Fügedi Péterné és Szilvássy Zoltánné osztályvezetők alkották.

A konferencia napirendjén az alábbi előadások és egyéb programpontok szerepeltek:

Nov. 14. Ju. SZOROKIN, az NTMIK igazgatója megnyitó szavai. - Sz. ARSZENOV: Az NTMIR felépítése, működése, feladatai. - M. JANČARIK: Tájékoztatás az NTMIK tagállamaiban megjelenő időszaki kiadványok nyilvántartására kidolgozott rendszer munkálatairól és az ISDS-szel (International Serials Data System) való kapcsolat lehetőségeiről. - E. BADAN-JANC: A Szovjetunió központi katalógusai kiépítésének néhány kérdése és kapcsolatai az NTMIR-rel. - A küldöttek tájékoztatása az adatok (munkalapok) gyűjtésének helyzetéről.

Nov. 15. B. KEVORKOVA: Az időszaki kiadványok nyilvántartására kidolgozott rendszer technológiája, az algoritmusok és gépi programok összeállítása. - R. KRUGKOVA: A munkalapok kidolgozása során elkövetett hibák elemzése. - V. ALEKPEROV: Az időszaki kiadványok nyilvántartására kidolgozott rendszer műszaki feladatának ismertetése, valamint a rendszer második szakaszának bevezetésére vonatkozó tervzet megvitatása.

Nov. 16. Az Állami Tudományos Műszaki Nyilvános Könyvtár mellett működő Számítástechnikai Központ meglátogatása; ismerkedés az időszaki kiadványok nyilvántartásának automatizálásával. - Záróülés.

AZ ADATLAPKITÖLTÉSI SZABÁLYZATRÓL

A konferencia előkészítéseként az NTMIK kiadta a periodika-nyilvántartási szolgálat feldolgozási szabályzatát, és felkérte a tagállamok kijelölt intézményeit, hogy

- a szabályzat alapján készítsenek mintaanyagot,
- észrevételeikkel járuljanak hozzá az instrukció pontosabbá tételéhez.

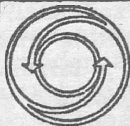
(Az OSZK részletes szakvéleményt és 100, elsősorban a kritikus eseteket reprezentáló cimleírást készített a konferenciára. - Lásd az ábrán bemutatott munkalapot.)

Az NTMIK szabályzata egyrészt a hagyományos feldolgozói adatokról intézkedik, másrészt az adatok gépi feldolgozásra való előkészítéséről, kódolásáról gondoskodik. Jellemzőségei közül az alábbiakat kell kiemelni:

- A megkívánt cimleírási adatok minimálisak: azonosító adatok, a főcím és a párhuzamos címek, a közreadó testület neve és székhelye, az impresszumadatok és a periodicitás jelölése.
- E szokványos adatok mellett hangsúlyossá váltak a leírt periodikum beszerzési lehetőségeire vonatkozó információk (a terjesztő intézmény neve és pontos címe, a kiadvány ára stb.).

A PERIODIKA-NYILVÁNTARTÁSI
SZOLGÁLAT MUNKALAPJA

РАБОЧИЙ ЛИСТ
СЛУЖБЫ РЕГИСТРАЦИИ
периодических изданий

**МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЦЕНТР
НАУЧНОЙ И ТЕХНИЧЕСКОЙ
ИНФОРМАЦИИ**

Москва, В-218, ул. Криволинейного 14, стр. 1, код, 127-78-81

адрес записи					номер СР			указатель связи							
001	02	02	27	20	00	01	11	003	004	-	-	-	-	-	-
страна		выд.-венный орган		год	порядковый номер	статус записи	пред. номер СР			страна		выд.-венный орган		год	поп. актовый номер
в	с	х	пер.	предм.	язык	дата 1	дата 2	стр.	алф.						
008	3	4	4	1	0	4	2	8	0	2	-	-	-	-	-

метка	кнд.	элементы данных переменной длины
010	∅∅	∫ a Minisztertanács Tájékoztató Hivatala. ∫ 25.543 - -
041	∅∅	∫ a 032058125190 - -
042	∅∅	∫ a. 010 - -
071	∅∅	∫ a Kultúra Könyv- és Hírlapkülskereskedelmi Vállalat. ∫ 8 Fő u., 32, Budapest, I, Magyarország. - -
110	∅∅	∫ a Magyar Tudományos Akadémia. ∫ 8 Budapest. ∫ 1. Osztály. ∫ 2 MTA. - -
200	∅∅	∫ a Magyar Könyvszemle. - -
210	∅∅	∫ a H. Könyvszemle. - -
220	∅∅	∫ a Revue du Livre. - -
231	∅∅	∫ a Венгерское радио книг. - -
241	∅∅	∫ a Folyóirat. - -
260	∅∅	∫ a Budapest, ∫ 8 Akadémiai Kiadó. - -
310	∅∅	∫ a 1000 - -
350	∅∅	∫ a 60.- Ft. - -
500	∅∅	∫ a az 1971. évf. tartalomjegyzéke. - -
811	∅∅	∫ a 002(091) ∫ a 02(091) ∫ a 655(091) ∫ a 09 ∫ a 930.85 - -
831	∅∅	∫ a история книги ∫ a история библиотеки ∫ a история книгопечатания ∫ a библиофилия ∫ a история культуры. = -
840	∅∅	Многосторонний научный журнал, публикующий культур- но-исторические статьи в связи с книгами. = -
860	∅∅	∫ a 03070812 - - - -

СОСТАВИТЕЛЬ		РЕДАКТОР СР		
	дата	подпись	дата	подпись
РЕДАКТОР		ОПЕРАТОР СР		МЦНТИ
	дата	подпись	дата	подпись

- A rendszerben nagy fontosságot kapnak a periodikum jellegéről, tartalmáról adandó információk. A periodikum típusának meghatározásán kívül meg kell nevezni a kiadványban rendszeresen megjelenő közleménycsoportokat, tartalmi összetevőket is (pl. cikk, bibliográfia, hirdetés stb.). Pontos tájékoztatást kell adni a periodikum nyelvéről, beleértve a rezümék nyelvére vonatkozó adatokat is. A megfelelő ETO-jelzeteken kívül tárgyszavakkal, sőt egy erre a célra készített tematikai táblázat jeleivel is meg kell határozni a kiadvány profilját, szakterületét. Végül a leírást a kiadvány célkitűzéseiről, funkcióiról, tartalmáról tájékoztató annotációnak kell teljessé tennie.
- Az UNISIST többnyelvűségével szemben a rendszer közös munkanyelve az orosz. Vagyis a kiegészítő adatokat (tárgyszó, annotáció stb.) oroszul kell közölni, a címeket pedig orosz fordításban is fel kell tüntetni. A nemzeti nyelvű és a részlegesen orosz nyelvű feldolgozás kettősségeért azonban kárpótlást fognak jelenteni a későbbi közös bibliográfiai szolgáltatások.
- A leírások szerkezete a MARC-II formátummal erős rokonságot mutat: megkülönböztet állandó hosszúságú fix mezőket és változó hosszúságú adatmezőket; a mezőazonosítók háromjegyű kódszámok; az adatmezőkkel kapcsolatos kiegészítő információkat szintén kétjegyű indikátorok fejezik ki, mint a MARC-ban, a több elemből álló adatmezők almezőkre tagolódnak; az almezőket kisbetűk azonosítják; stb.

Az NTMIR és az UNISIST

A szabályzat megvitatása és a példaanyag értékelése során a konferencia a rendszer működése szempontjából lényeges elvi határozatokat és gyakorlati döntéseket hozott. Így általános elvi álláspontként kimondta, hogy a periodikumok automatizált nemzetközi nyilvántartására két rendszer van kiépülőben:

- a KGST-tagországok közös periodika-nyilvántartási rendszere az NTMIK szervezésében, és ezzel párhuzamosan
- az egész tudományos világra kiterjedő párizsi periodika-nyilvántartási rendszer az UNISIST szervezésében (ISDS).

Az utóbbi feldolgozási köre tágabb, de az egyes kiadványokra vonatkozóan csak a leglényegesebb adatokra szorítkozik. Az NTMIK keretében kiépülő nyilvántartás csak a KGST-tagországok periodikumait dolgozza fel, de a regisztrált kiadványokról lényegesen több információt tárol majd (így pl. tartalmi feltárássra is vállalkozik). Ezért minden tagország számára alapvető érdek a mindkét rendszerben való közvetlen részvétel. E kettős kötelezettség fokozott hangsúlyt ad az NTMIR által megfogalmazott elvnek: a KGST-tagországok közös információs rendszerének kompatibilisnek kell lennie a hasonló nemzetközi vállalkozásokkal, így a periodika-nyilvántartás esetében az ISDS-szel.

A PERIODIKA-NYILVÁNTARTÁSI SZOLGÁLAT KIÉPÍTÉSE

A konferencián teljes volt a véleményazonosság abban, hogy a rendszer csak fokozatosan építhető ki. A fokozatosság elvének elsősorban a regisztrálandó kiadványok körének meghatározásában kell érvényesülnie. Így az első szakaszban csak a tudományos és tudomány-népszerűsítő folyóiratok, valamint évkönyvek bejelentése oldható meg, az egyéb periodikatípusok nyilvántartására csak ezt követően kerülhet sor. Hasonlóképp a teljes kurrens anyag feldolgozása után tűzhető csak napirendre a retrospektív feltárás problémája. Végül a fokozatosság fog érvényesülni a módszerek kicsiszolásában és a különböző tájékoztató szolgáltatások megszervezésében is.

Általános volt a vélemény, hogy a jelenlegi adatlapkitöltési utasítás kiegészítésre, ill. módosításra szorul. A részletesebben, pontosabban megfogalmazott szabályzat a gyakorlati munka egységességének előfeltétele, ezért az NTMIK vállalta, hogy az instrukciót az észrevételek alapján átadja. A címléírás adatok szűkszavú közlései mellett egyre nagyobb szerepet, az NTMIR erősen redukált katalógizálási adatai, a fix mezők jelzésszerű, szimbólumokkal kifejezett információi mellett pedig különös fontosságot kapnak a leírást kísérő megjegyzések (pl. címváltozások, kiadásváltozatok feltüntetése). A szabályzat első megfogalmazásában ez a feladat nem volt kellőképp rendezett, ezért a konferencia a vonatkozó szabályok kidolgozására a magyar partnert kérte fel.

A periodikumok tartalmi feltárásával kapcsolatban, heves vita után, a konferencia osztályozási rendszerként az ETO kötelező használata mellett döntött. Rendezetlen maradt a tárgyszavak egységesítésének problémája: közös tézaurusz kidolgozására csak későbbi időpontban kerülhet sor.

A periodikumok automatizált nyilvántartási rendszerének második szakaszára vonatkozó előterjesztést a konferencia elfogadta. Az NTMIK által kidolgozott tervezet főtémája a kialakítandó rendszer funkcióinak, szolgáltatásainak, fejlesztésének megjelölése volt. A tervek közül kiemelkedő fontosságu a kiépülő adatbankon alapuló tájékoztató szolgáltatások megszervezése mind hagyományos, mind gépi adathordozókon. Így különböző jegyzékek közreadása, statisztikai adatszolgáltatás, témakörök szerinti visszakeresés lehetősége stb.

AZ NTMIK FELADATAI

Az NTMIK feladatkörébe tartozik a gyakorlati tennivalók (adatlapok ellenőrzése, mágnesszalagra vitele, gépi tárolása) mellett a rendszer működéséhez szükséges szabályzatok, algoritmusok, programok kidolgozása, a rendszer működésének elemzése, a módszerek folyamatos korrigálása, ill. fokozottabb egységesítése, a szervezeti megoldások tökéletesítése, valamint a műszaki felszerelés fejlesztése is. E témakörhöz kapcsolódik a

rendszerrel összefüggő szabványosítási problémák megoldása (a periodikumok címléírásának szabványosítása, az információhordozók szabványosítása stb.) Végül az NTMIK vállalta, hogy a rendszerrel kapcsolatos szabályzatokat, programokat a tagországok számára hozzáférhetővé teszi és a munkatapasztalatokról rendszeres tájékoztatást ad. Így a kooperációban való részvétel módszertani segítséget jelenthet saját tájékoztató szolgáltatások kialakításához, gépi nyilvántartások megszervezéséhez is.

HAZÁNK (AZ OSZK) SZEREPE

Az Országos Széchényi Könyvtár az "időszaki kiadványok nyilvántartási szolgálata" alrendszer kijelölt nemzeti szerve. Feladatai kétirányúak, elméletiek és gyakorlatiak, és ezek szakaszosan (fokozatosan) oldhatók meg.

1. Elméleti- szervezési munkák:

I. szakasz:

- a) A bibliográfiai leírás "Megjegyzések" adatcsoportjára vonatkozó instrukció kidolgozása.
- b) A konferencián megismert központosági (interpunkciós) szabályzat véleményezése.
- c) A moszkvai adatbanknak jelentendő időszaki kiadványok gyűjtőköri szabályzatának elkészítése.
- d) Az időszaki kiadványok tartalmi feltárásának biztosítása a szakkönyvtárak kooperációja révén.
- e) Az Instrukcióban előírt, de magukon az időszaki kiadványokon nem vagy hiányosan szereplő adatok bekérésének, beküldésének megszervezése.

II. szakasz

- a) Az információszükségletek elemzése az országon belül, az alrendszer kiépítésével kapcsolatos feladatok megoldása érdekében.
- b) Részvétel az alrendszer továbbfejlesztésével kapcsolatos problémák megoldásában.

2. Gyakorlati-feldolgozó munkák:

I. szakasz:

- a) Az 1972-es megjelenésű magyarországi folyóiratok és évkönyvek adatlapjainak elkészítése 1973 folyamán, majd folyamatosan évről évre.

- b) A feldolgozás eredményeinek továbbítása a moszkvai Központ-hoz.
- c) A bejelentett periodikumokról saját nyilvántartás kiépítése és vezetése.

A II. szakaszban belépő feladat a tájékoztató szolgáltatások nyújtása a Központtól kapott tájékoztató anyagok felhasználása alapján.

ÉRTÉKELES

A moszkvai nemzetközi konferencián való részvételnek komoly haszna volt. Részletes, konkrét képet nyertünk az előttünk álló feladatokról, a megoldás elképzelt módozatairól, a Központ álláspontjáról, a partnerek lehetőségeiről, másrészt ígéretet kaptunk a rendszeres tájékoztatásra, esetleg személyes segítségre. Ugyanakkor azonban nem hallgathatjuk el ott szerzett benyomásaink alapján, hogy véleményünk szerint a Központ által szorgalmazott ütemterv nem lesz mindig tartható. Idevágóan idézzük az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság igen világosan megfogalmazott véleményét: "Mivel sok tekintetben eltérő igényű, nyelvű, szervezettségű, technikájú és technológiájú, gazdasági mechanizmusu stb. rendszerek harmonizálásáról van szó, a részt vevő országokra háruló feladatok is bonyolultak, amelyek országonkénti megoldása kihat magára a nemzetközi rendszer hatékony kialakítására és a tagországok által történő hasznosítási fokára egyaránt." És tovább: "Világosan kell azt is látni, hogy a tervezés, megszervezés, működés első szakaszában költség- és munkabefektetés szükséges, eredmények csak ezek függvényében és későbbi időpontban várhatók."

Kétségtelen azonban, hogy a szocialista államok központi folyóiratnyilvántartása mindenképpen nagy eredmény lesz, és a magyar tudományos és műszaki élet is igen sok vonatkozásban fogja hasznát látni.

FÜGEDI Péterné - SZILVÁSSY Zoltánné

Revízió alatt a Sport ETO

TÓTH István

Csak az illetékes szervek és szakemberek tudtak arról, hogy 1972. október 30. és november 2. között Budapesten ülésezett az UNESCO sport-szerveinek, a Testnevelési és Sport Világtanács Dokumentációs és Tájékoztatási Irodájának Osztályozási Bizottsága, amely az ETO 796/799 SPORT